

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Croesvs Et Codrvs. hoc est, Copiæ Et Inopiæ Damna vel
Lvcra, à bono iustoq[ue] Mundi Gubernatore Deo
Distribvta**

Stengel, Georg

Ingolstadij, 1648

Capvt VIII. Quanta multis diuitiæ sint occasio æternæ damnationis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52359)

CAPUT VIII.

*Quanta multis diuitia sint occasio aeternae
damnationis?*

§. I.

*Christi testimonio difficile esse diuitibus
saluari.*

EA est improborum cæcitas & peruer-
sitas, vt vitia non æstiment, quorum
tamen vel sola nos deterrere deberet
turpitude. Apposuit ergo Deus vitij sup-
plicia, quorum metu non solùm vitia vita-
remus, sed etiam periculis vitiorum liben-
ter careremus, atque beneficij loco acci-
peremus, si ipse laqueos nobis subduceret,
nosque vel bello, vel quocumque casu, spo-
liatos vellet carere ijs rebus, quibus habitis
perditum iremus. Tales res diuitias esse, sa-
tis commonstrauimus huc vsque, in ipsis vi-
tij, quæ vel sunt proles, vel matres pecu-
niarum. Sed id ipsum nunc videamus cla-
riùs in testimonijs exemplisq;. Neque enim
sine causa Redemptor noster dixit: *Amen*
dico vobis, quia diues difficile intrabit in regnum
calorum. Si quis pater filio diceret, nisi nu-
ces reliqueris, & crepundia abieceris, diffi-
cilè regnum Poloniæ, Galliæ, Hispaniæ
conse

Matth.
19. 23.

consequeris; quàm vecors puer esset, qui nuces nollet deferere, aut crepundia magis, quàm regnum adamaret? At Christus amantissimus nostri pater ait: *Dives difficile intrabit in regnum calorũ*, & tam multi adhuc sunt, qui diuitijs adhærent, neque formidant hanc difficultatem regni non terrenis & fortè cras amittendi, sed cælestis atque æterni obtinendi? Quæ difficultas, ne

ib. v. 24. parua videatur, addit Seruator ibidem: *Ite- rum dico vobis, facilius est, camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum calorũ*. Quæ sententia adeò Apostolos perculit, vt dicerent: *Quis ergo poterit saluus esse?* Quibus responsum datum diuites quidem à desperatione liberat, sapientes autem, velut digito intento, ducit, vt periculi magnitudinem magis apprehendant. Ait enim: *Apud homines hoc impossibile est; apud Deum autem omnia possible sunt*; quasi dicat, omnipotentia, & infinita Dei pietas ad hoc exigitur, vt diues aliquis saluus fiat, est enim quasi prodigium quoddam & miraculum ingens, diuitijs circumdatum & oneratum ad cælum ascendere; cum vel va-
euo grate sit, per tam arduum cliuum emerge-
gere.

§. II.

*Auaros ijs miseriores esse, qui ad metalla
damnantur.*

Hoc nomen Plutonis & Pluti, quod, teste Platone & Cicerone, apud Græcos diuitias significat, velut affinitate quadam coniunctum, indicat. Voluerunt enim veteres significare, diuitias, & inferos magnam inter sese habere societatem. Vt enim parùm distant, Plutus & Pluto; ita non multùm inter se dissident, diuitiæ & inferorũ flammæ. Quod vt innuere vel ipsa natura, aurum atque argentum, & omne æs in ima terræ viscera abstruxit, vt etiam originis situ inferno vicinum esset, neque erui posset, nisi ab ijs, qui in profundum descenderent. Quod mirum est, mortales tantis laboribus factitare. Nimirum teterrima est seruitus auarorum, neque dissimilis ijs, qui captiui sunt, aut ad metalla damnati, de quorum misera conditione Agatarchides apud Photium, Tertullianus, Cyprianus, itemq; ex recentioribus Bellonius, & à Costa; sed omnium appositissimè D. Chrysostomus in hunc modum disserit. *Auaritia suos amatores, quam qui metalla effodiunt, nulla meliori conditione esse permittit. Vt enim illi perpetuò in tenebris in-*
clusi

Plato in
Cratilo,
Cic. lib.
2. de Na-
tiu. Deora

Phocius
Cod. 250.
c. 11. Ter-
tullian.
l. de ha-
bitu mu-
ner c. 5.
Cyprian;

ep. 25 77.
& 80. Bel.
lon. 1. ob-
servat. c.
50. 51. 52.
à Costa
4. histor.
cap 4.
S. Chry-
stoff ho.
mil 23. in
1. ad Co-
rinth.

clusi & ligati maximis exercentur laboribus: ita & hi in avaritia speluncis defossi, nulla necessitate & vi, sponte sua supplicium subeunt, & seipsos insolubilibus vinculis alligant. At rei illi, vesperi saltem, laboribus relaxantur. Hi autem diu noctuq; huiusmodi mala metalla effodiunt. Et illis quidem mensura definita est laboris: hi vero nullam mensuram norant, sed quanto magis effodiunt, tanto magis miseriam illam desiderant. Quod si illi inuiti operantur, hi sponte; difficultatem mihi morbi enarras, à quo minime liberari possunt. Siquidem non odio labent, quod malo afficiantur, sed tamquam sui in cæro, ita hi in avaritia sordibus involuti latentur, graviores patientes, quam rei illi. Quod enim priore sunt conditione, audi eorum vitam & hoc pacto intelliges. Dicitur ergo aurea illa terra, hiatus, scissuras, & cavernas in opacis speluncis habere, & malum aliquem virum illic laboribus damnatum, & propterea lucernam & bidentem accipere, ita intus ingredi, & guttum secum ferre, ut lucerna oleum instillet, eò quod illic tenebrae sunt, & in die obscuritas, ut diximus. Inde cum tempus miseros ad cibum vocat, quod ipsi ignorant, sed carceris illius custos è loco superiore vehementer speluncam pulsant: ob pulsum & vocem, manifestum fieri misero-

ris, in cauernis laborantibus, diei finem adesse. Nonne horum auditu perterremini? Iam videamus, an his grauiora patiantur auari. Etenim hi grauiorem habent carceris sui custodem avaritiam: & tantò grauiorem, quantò cum corpore animam quoque colligat. Et tenebra hæ illis longè horridiores. Quippe quæ insensibiles sunt, sed intrinsecus generantur, & quocumq; abeunt, secum deferunt. Cecatus namq; est eis animæ oculus. Omnium maximè eos Deus miseria afficit, dicens: Si autem lux in te tenebrae sunt, quanta sunt tenebrae? Et illi quidem saltem lucernam habent ardentem; hi autem eo priuantur lumine. Quamobrem singulis diebus in innumeras cauernas decidunt. Et rei illi præterea, nocte aduentante respirant, in communi infelicitum tranquillitate nauigantes. Tranquillitatem noctem appello. Auaris autem hunc avaritia portum obstruit. Tantam & tam difficilem curam, in hac nocte habent, ut puta quos nihil perturbat, sed in summo otio se ipsos affligunt. Huc vsque D. Chrysostomus vitam auarorum describens similem ijs, qui ad metallam damnati sunt; immò ijs, qui meritò dicere possunt: *Repleta est malis anima mea: Psal. 37. & vita mea inferno appropinquauit. Quin & 4.* Seneca ait: *iplos opifices intueri, per quorum Seneca manu ep. 9.*

N

Seneca manu ep. 9.

manus sterile terra genus & informe perpur-
 tur: Videbis, quanta fuligine oblinantur. Atque
 ista magis inquinant animos, quàm corpora, &
 in possessore eorum, quàm in artifice, plus est for-
 didum. Ita de ijs, qui metalla fodiunt, &
 multò magis de ijs, qui metalla diligunt,
 Seneca.

§. III.

Auari, inter opes, miseranda mors.

Quemadmodum igitur fossores auri,
 nocte, dieque in tenebris laborant, & mise-
 ram vitam degunt, fordidi, atque inquinati
 Plutoni æquè, ac Pluto vicini, ita diuites
 auari non procul absunt à tenebris exterio-
 ribus, ad quas citò ab his mentis tenebris
 transeunt, cæcitate eos in summa pericula
 & scelera inducente. Talem se ad metallum
 damnatum fuisse ostendit Reginherus, Mis-
 nia in Germania Episcopus, cuius horren-
 da mors extitit. Hic pecuniæ maiorem cu-
 ram gesserat, quàm Ecclesiæ; atque in eodem
 cubiculo thesauros suos infoderat, in quo
 somnũ solitus erat capere. Aliquando igitur,
 cum absoluto prandio à mensa surge-
 ret, in cubile illud concessit, quasi cibo me-
 ridiationem additurus. Sed non sinebat
 eum pecunia quiescere: immò æs corrasum
 ferreum

Matth.
 8. 12.

Lamber-
 cus Schaf-
 nabur, &
 Baron. to.
 11. Anno
 1066.

ferreum illi somnum conciliauit. Solito diutiùs famulis intus morari videbatur. Expectabant tamen vsq; ad multam vesperam. Et ferè iam tempus cœnæ erat, cùm somni prolixitatem mirati familiares, ianuam digito primùm, tum etiam pugno percusserunt. Et quia arctè oppellulatae fores aditum non dabant, neque vllum ille audientis signum reddebat, malleis seras effregerunt. Ibi tremendum se exhibuit spectaculum. Namque episcopus, fractis miserandum in modum ceruicibus, exanimatus, atro colore, aspectuq; terribili thesauris suis incubans repertus est.

§. IV.

Vt non sine prodigio Israëlita, per mare, ad terram promissionis; ita neque diuites ad caelum peruenire.

Fateor, non omnes diuites tali morte puniri; sed mortem alteram, inter opes, euadere, æquè difficile est, immò difficilius, quàm camelum per foramen acus transire; aut in aquis non vuidum, in flammis non atrum fieri. Cuius rei clara imago fuerunt Israëlita, ad terram promissionis, per mare rubrum, tendentes. Ingens enim tunc prodigium accidit. Diuisi sunt fluctus; & diuisi

à vento prodigiosè. Steterunt enim vtrimque fluida vnda, muri, immò montis instar erecta, & siccum, in medio aquarum, sese detexit vadum, per quod tot populorum turbæ transierunt. Cur diuina sapientia voluit populum suum electum, hoc pacto, ad optatas illas sedes traducere? Cur cum nauibus non imposuit, & transuexit, sicut quondam familiam Noë in arca? Aut si tot cateruis nullæ classes suffecissent, cur non effecit, vt omnes, sicut postea Christus & Petrus, vndis solidatis, super aquas grade-
rentur? Nimirum, quia tunc Israëlita ambulabant onusti diuitijs Ægyptiorum, quæ illos premebant, & ex natura sua firmum exigebant pauimentum. Nec tamen hoc ipsum fiebat sine grandi miraculo, vt aquæ cederent, & se se in altum erigerent, instar ardui ac generosi caballi. Et vulgò inter mira computatur, si quis in profundo maris possit solum inuenire. Terra sancta patriæ cælestis fuit figura; ad quam diuites auro & argento onerati, non possunt venire communi modo ac velut nauigando; nec more Christi, aut Petri imitatione, quia hi sine mundi opibus incedebant, Christus enim non habebat, ubi caput suum reclinaret; Pe-
trus

Matth.
14. 25. &
29.

Matth.
3. 20.

trus autem dicebat: *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.* Vnde & Christus, & Petrus ab oneribus mundi expediti, ac nulla re grauati, facile super aquas ambulauerunt. At qui se se oneribus Ægypti grauant, opibusq; pressi ad terram æternæ promissionis volunt pertingere, possunt quidē, vt D. Augustinus copiosè ostendit, attamen egent non vulgari, sed peculiari diuinæ gratiæ auxilio, & misericordia singulari; vt se se illis tot maria periculorum aperiant, per quæ transeant tuti, neque in scopulos impingant, aut fluctibus sæcularium curarum hauriantur. O quot in hoc diuitiarum mare non cum Israëlitis, sed cum Ægyptijs ingrediuntur, & merguntur! Grauant eos annuli in digitis, vniones in auribus, torques in collo, aurum in vestibus, argentum in crumena. Grauant eos agri & fundi, grauant palatia & regna. Cum tot oneribus, ad terrā benedictam viuentium, sine grandi miraculo non peruenitur. Ipsi torques sunt compedes, ipsa monilia sunt vincula; atq; in his mundi vehementibus aquis, aurum fit plumbum; & quod laqueus est, putatur ornamentum.

Luc. 9. 28.

Matth.
19. 27.S. August.
stin. ep.
89. ad
Hilariū.

§. V.

Aureum torquem putans, laqueum à diabolo accipit, diuites, præ pauperibus, auferente.

In litter.
annuis
Soc. Iesu
An. 1605.
Residen-
tiaz Gari-
garæ.

Est in litteris annuis nostris, An. 1605. Garigaræ, in vice prouincia Insularum Philippinarum, fuisse seruum plagiatidam, fame & labore consumtum, atq; calamitate ad extrema adactum, qui suspendio voluntario statuerit finire ærumnas pariter & vitam. Utque compendium mortis haberet, ex proxima arbore funem nexum collo iecit. Erat autem ea ita humilis, vt non esset amplius trium cubitorum. Quare, nisi genua flexisset, solum pedibus attigisset. Et vel sic diutiùs palpitabat pendens. Quod ubi conspexere transeuntium nonnulli, aduolantes laqueum inciderunt. Collapsus est humi exanime corpus, & jam ita deforme, vt Auernali laruæ, quàm homini similius esset. Nondum tamen penitus extinctus erat spiritus, sed laxato guttore cepit paullatim respirare, & ad se redire, præsertim fomentis quibusdam adhibitis. Die postero, cum iam vires reualuissent, tamen animus adhuc peregrinabatur, attonitus enim, & quasi stupens notissimos vix agnoscebat

scebat. Tandem vbi sensus plenè remigrauit, interrogatus; cur in eam sese desperationem præcipitasset? respondit auri se specie deceptum esse. Venisse enim ad se, quoddam oris fædissimi spectrum, simis naribus, capite obtuso, atq; dixisse: *Accipe, quem collo inycias torquem aureum.* Ita pro torque laqueum iniecit sibi, & in eo hæsit, quod concupiuit, aurum ratus, quod exitium fuit. Multi grauiùs falluntur, quibus verum aurum mutatur in laqueum, quo irretitos cacodæmō trahit ad æternam damnationem. *Nabuzardan princeps exercitus, seruus regis Babylonis,* cùm populum Dei expugnasset, vicisset, captiuum abduxisset in Babylonem, præcipuè diuites abduxit, *de pauperibus terra reliquit vinitores, & agricolas.* Ad eundem modum humani generis hostis, pauperibus, quos Christus, & sua paupertas defendit, relictis, diuites inuadit, vinculis innumeris ligat, captosque trahit ad Babylonium Acheruntem. Nimirum, *qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum diaboli.* Atque vel idcirco dixit Christus. *Va vobis diuitibus.* Quia ergo nemo vult sibi esse vax, necesse est hoc homines vel non credere Christo, qui est *veritas,* vel

4. Reg.
25. 9.

1. Tim. 6.
9.

Luc. 6. 24.

summè amentes esse, si adhuc diuitijs inhi-
ent, à quibus æternum væ dependet; nisi,
velut cum prodigio, per laqueos earum, si-
cut Israëlitæ olim per mare rubrum, edu-
cantur.

§. VI.

*Diuitia, etsi sint beneficium Dei, tamen, ob hu-
manam cecitatem, fiunt exitij causa.*

Complures sunt huius periculi causæ.
Prima est, quia cùm alioqui mortales ple-
rumq; beneficijs cicurentur & mitescant, &
Deus quoque opum largitione homines al-
liciat, vt ament largitorem; tamen cupi-
ditas & auri possessio, quæ omnibus vitijs
viam aperit, dum mentem occupat cæci-
tate, obliuionem inducit benefactoris. Fi-
unt ergo diuitiæ auaro in laqueum, quæ esse
debebant mnemosynon Creatoris. Quam
autem misera hæc sit felicitas, & quò du-
cat, ex Axitheo accipe Æneæ Gazæi, cuius
hæc sunt verba: *Si scelestus aliquis ditescat ac
valeat, id quidem constat esse ex providentia di-
uina erga nos propensa voluntate, & gratia. Si-
ne enim hoc remedio fiat melior, quemadmodum
pueri quibusdam illecebris ad bonarum artium
studia inuitari solent: siue conuictus desperata
malitia, atq; nudato eo, quod latebat anima ro-*
tina

tuis ulcere seipsum quàm sit intus & in cute ma-
 lus, prodiderit; flammã ipse sibi parat, multam
 videlicet materiam cumulans, unde etiam la-
 psus nullam habebit neque excusationem, neque
 culpa condonationem. Neque enim potest com-
 minisci, quòd propter inopiam egentibus non po-
 tuerit succurrere, qui diuitijs abundabat: ne-
 que etiam fingere, quòd potentia ac viribus de-
 stitutus, eos qui premerentur iniurijs neglexerit,
 qui summus rerum Dominus erat: neq; pratexe-
 re, quòd imbecillitate suapte factum sit, ut
 voluptatibus succumberet, cui corporis robur
 alias ad res affuerit. Nam ut omnibus constet,
 quàm multa sit huius iudicis & excellens iusti-
 tia; vult ille ipse iudicium suum nec obscurum
 esse, nec ambiguum: verùm sic iudicare, ut
 reus & pœnam sibi irrogatam ferat, & senten-
 tiam ab iudice de se latam suspiciat atque reue-
 reatur. Etenim si mors omnium rerum finis
 ultimus esset; rectè in quaestionem vocarent ho-
 mines quinquam fieret, ut homo scelestus in impe-
 rio atque lauta fortuna vitam suam omnem
 finiret. Iam verò cum immortalis sit anima,
 ac neq; ad Inferos demissa pœnam effugiat; sed
 istic maximè anteactæ vitæ vindictam sentiat,
 cum in ima tartara ceciderit, inde numquam
 est exitura. Quamobrem insperati lucri vice
 N 3 fuerit.

fuerit, hinc agrotare, egere, seruum esse: cum
 is, qui illa perfert, in priuato vita genere, &
 parum deliquerit, ac deinceps membrorum suo-
 rum compactione iam soluta, iamq; eius for-
 tuna sua causa cognita, ac satis deplorata, à
 supplicijs inferorum liber & immunis euadat.
 Alius exsecto oculo factus hinc exemplum iustit-
 ia; vitij sui, siue perturbationis euentum odio
 persecutus ac detestatus, liber etiam ipse euadit.
 Præstat ergo hinc pauperem, ægrum, mise-
 rum esse, & paruas culpas, paruis pœnis lu-
 ere; quàm abundare pecunijs, delitijs, vo-
 luptate, & sine excusatione, virtutum,
 pauperum, Dei obliuisci, pœnisque æternis
 referuari, quod factum esse illi, legimus in
 annis Societatis nostræ, qui animâ iam
 sub labijs hærente, nihil à Confessario au-
 dire voluit de Deo, nihil de cælo, nihil de in-
 ferno; sed eo exesse iusso, lancem auro im-
 pletam sibi ab vxore voluit apportari; eaq;
 illatâ, manus immerisit, atque inter aureos
 nummos identidem illas versans dixit: *Tu
 meum Numen es, tu spes mea, tu mea voluptas,
 & vita; quidquid aliud deblaterent sacerdotes:
 à te uno opem expecto.* Post hæc & caput in
 auro circumuoluens, illudque hinc, & inde
 deosculans, ac velut idolum suum adorans,
 animam

Citat
 hanchi-
 storiam
 etiam
 Philip.
 D'oultre-
 man. in
 Pedagogo-

animam à Pluto ad Plutonium transmisit. go Chri-
stian. c. 7.
§. 2.
Sic opes à Deo dispensatæ, benefactori se-
gratas præstant, quando mentes humanas
inebriauerunt.

§. VII.

*Diuitias esse occasionem damnationis, quia fa-
ciunt immisericordes.*

Altera causa hinc emergit, quòd, sicut
beati sunt misericordes, quoniam misericordiam
consequentur; gerit enim se Deus erga homi-
nem, sicut homo erga proximum se gerit; Matth. 5.
7.
ita vicissim, immisericordes, qui pauperes
non exaudiunt, nec ipsi à Deo exaudiuntur.
Faciunt autem diuitiæ immisericordes, quia
qui ipsi non sunt miseri, nesciunt, quod non
fentiunt; hinc plerumque miseris non suc-
currunt. Quare nec ipsi digni sunt, quibus
succurrat Deus. *Ideo rogans diues non exau-
ditur in tormentis,* ait S. Hieronymus, *quia*
rogantem pauperem non exaudiuit in terris. D.
Augustinus epulonis illius damnationem, S. Hiero-
nym. ho-
mil. de
diuite.
S. Augu-
stin. ep.
89.
quodam loco, huic soli causæ ascribit, dum
ait: *Quamuis superbus diues, qui induebatur*
purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendi-
de, mortuus apud inferos torqueretur: tamen
si pauperis ulcerosi, qui ante ianuam eius con-
tomtus iacebat, misertus fuisset, mereretur &
ipse

ipse misericordiam. Et si pauperi illi meritum, esset inopia, non iustitia, non utique ab Angelis in Abraha gremium, qui dives hic fueras, tolleretur. Sed ut nobis ostenderetur, nec in isto paupertatem per se ipsam diuinitus honoratam, nec in illo diuitias fuisse damnatas: sed in isto pietatem, in illo impietatem suos exitus habuisse: sic suscepit impium diuitem cruciatus ignis, ut tamen pium pauperem susciperet sinus diuitis. Damnatus est ergo diues ille, non propter diuitias, sed quia diuitiæ ab illo non sunt adhibitæ ad misericordiam exercendam: quæ plerumque quò habentur ampliores, eò habentem magis incendunt faciuntque intemperantiùs pecunias sitientem. Quanto autem magis amantur, tantò ægrius dispensantur. Hinc sunt earum possessores minùs liberales, magisq; duri ac immiseri cordes, dignique, qui nec ipsi misericordiam consequantur, sed sine misericordia è medio tollantur.

§. VIII.

Anari liberalitatem suam retractantis subita poena.

Baron.
to. 7. An.
553.

Recitat Raderus noster ex Menæis Græcorum, quin & Cardinalis Baronius ex Cedreno luculentum exemplum, de viro copioso,

pioſo, qui an. 27. Iuſtiniani Imperatoris, Conſtantinopoli graui morbo afflicta- tus mortem cernebat nulla humana vi poſſe euitari: confugit ergo ad diuinam, & iuſſit triginta libras argenti in ſubſidium paupe- rum diſtribui. Faciliùs nimirum pecuniam erogauit, quam cum vita mox amittendam alioqui cenſuit. Sed vel ſic miſerentis miſer- tus eſt Deus. Nam præter omnium ſpem illi vitam reſtituit, & valetudinem prolonga- uit. Multùm refert quo quid animo facia- mus. Quidquid fit libero Dei amore, con- ſtanter fit. Quod autem fit amore creaturæ, mutata creatura, facilè mutatur. Quare & iſte diues, valetudine recuperata, & mor- bo pulſo, ſuggeſtione Acherontica, cœpit mutare ſuam voluntatem, cuius eum ſubijt pœnitudo. Nam & pecuniam ſuam optauit recuperare, quaſi Deum fallere potuiſſet. Neq; tales cogitationes in corde eius præ- ſæ manſerunt. Habebat amicum fidelem, cui ſua arcana ſolebat patefacere. Huic cum gemitu narrat, ſe quidem conualuiſſe, ſed interim triginta auri libras ſibi periſſe, quæ utiq; ſeruari potuiſſent, jamq; in magnos uſus ſeruirent. Audiit hanc querelam ami- cus, & expalluit: utq; erat rerum diuina- rum

rum peritus, illum seriò commonuit, mali spiritus hanc esse technam, cogitationem istam ex animo, velut ignem è manu, eijciendam; ne diuina misericordia in iram conuersa, sanitatem, quam reddidit, denuò auferret; & vt liberaliter misericordem sanauit; ita datum retractantē rursus verberaret. Non cæcum modò, sed etiam ad piæ monita surdum fecerat Plutus. Nihil igitur motus in consilio perstitit, immò magis magisq; cupiditate argenti recipiendi inflammatus, altùm ingemuit. Quod vbi vidit amicus, eum, ne animum desponderet, aut se suspenderet, talibus verbis affatus est. Oportebat quidem, ô bone, te consilium meum non respuere, ac seriò cogitare, nihil amitti, quod pauperibus datur, Christo dicente, *Amen dico vobis, quamdiu fecistis vni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis;* & utiq; præstantior est corporis sanitas, quàm pecuniæ, quibus ægroto non licet frui; quæq; sæpe sine fructu medicis expenduntur. Verùm quia sana consilia apud te locum non habent, est aliud, quod ægritudini tuæ curandæ offeram, si fortè illud placet. Auarus cùm animaduerneret, nummi spem refulgere, jubet eum consilia promere. Tum
alter

Matth.
25. 40.

alter non minùs pius, quàm sacra doctus: Quando igitur ita es constitutus, inquit, & te largitatis in pauperes pœnitet, age ad templum mecum redi; totam quantam summam expendisti, tibi numerabo, si Christo professus fueris, non te, sed me argentum, istud in pauperes effudisse. Accipit conditionem miserè latus ille. Adeunt ambo templum, annumeratur pecunia, pronuntiatur formula, & meritum ab avaro ad liberalem transfertur. O cæcam avaritiam! quàm non videt in lucro suo damnum! Vix iste argentum receperat, & illico cum valetudine vitam amisit. Nam è templo egrediens, sub ipso limine, repentina morte extinctus est. Ita pecuniam pariter atque animam suam perdidit. Cur perdidit? quia liberalitatem suam retractauit. Usque adeò non solum avaritia impedit homines, ne sint liberales, sed etiam hominibus pœnitudinē iniicit, si liberales extiterunt.

§. IX.

Diues, quia immisericors, fuit damnatus.

Et quærimus adhuc, cur diuites difficulter intrent in regnum cælorum? diuitiæ amatæ ægrè separari se sinunt à suis amatoribus; hinc faciunt illiberales; hinc efficiunt

ciunt immisericordes; hinc gignunt crimi-
 delitatem, quæ miseris non succurrit; hinc
 merentur diuitiarum amatores, ut neque
 erga ipsos Deus sit liberalis, sed eos in vita
 sua, bona sua recipere sinat; in altera, quid
 futurum sit, dudum prædixit: *In qua men-
 sura mensi fueritis, remetietur vobis: nulla
 misericordia tetigit vos, neque Deus tunc
 miserebitur vestri. Si cetera vobis omnia
 delicta defint, sufficit, misericordiam non
 exercuisse. Nam & ille dives, ait S. Augusti-
 nus, ante cuius ianuam iacebat pauperrimus
 ulcerosus, non est dictus, raptor rerum alienarum.
 Erat quidam dives, inquit, qui induebatur pur-
 pura & bysso, & epulabatur quotidie splendide.
 Dives, inquit, erat, non dixit, pauperum op-
 pressor: non dixit, rerum alienarum raptor,
 aut delator, aut receptor: non dixit, pupillarum
 spoliator: non dixit, viduarum persecutor. Nihil
 horum, sed, erat quidem dives. Quid magnum
 est? dives erat, de suo dives erat. Cui aliquid
 tulerat? an forte illi auferret, & Dominus de
 illo reticeret, & personam eius acciperet, si cri-
 mina eius absconderet, qui nobis dicit: Nolite
 personaliter iudicare? Si vis ergo audire crimen
 diuitis illius, noli amplius querere, quam audis
 à veritate. Dives erat, qui induebatur purpura*

Matth. 7.
2.

S. Augu-
stin. serm.
19. de ver-
bis Apost.
Luc. 16.

Ioan. 7.

& bysso, & epulabatur quotidie splendide. Quod
 ergo eius crimen? Iacens ante ianuam ulcerosus,
 & non adiutus. Hoc enim aperte de illo dictum
 est, quod immisericors erat. Numquid enim,
 charissimi, si pauper ille ante ianuam jacens suf-
 ficientem panem à diuite acciperet, diceretur de
 illo, quia cupiebat saturari de micis, quae cade-
 bant de mensa diuitum? Propter hanc solam in-
 humanitatem, qua contemnebat pauperem ante
 ianuam suam jacentem, nos congruè digneq;
 pascebat, mortuus est, & sepultus est. Et cùm
 apud inferos in tormentis esset, lenavit oculos
 suos, & vidit pauperem in sinu Abrahae. Et
 quid multis immorer? Desideravit guttam, qui
 non dedit micam. Nonne accepit instam senten-
 tiam, qui non dedit crudeli auaritia? Si haec
 ergo poena est auarorum, quae poena raptorum?

§. X.

Dives, etiam quia voluptarius fuit, damna-
 tus est.

Tertia causa ab eodem epulone diuite
 trahitur. Nam etsi diuitiae neque peccata
 sunt, neque culpabiles, ut rectè docuit Au-
 gustinus, neque prosperitas crimen haberi
 potest, cùm à Deo sit, tamen inter diuitis il-
 lus elogia damnationis, ab Abrahamo eti-
 am illud profertur, quia recepit bona in vita
 sua

O

sua

S. Basil.
hom. j.
de ieiun.

Luc. 6.

sua. Quapropter D. Basilius in hæc verba exclamat: *Timeto exemplum diuitis. illius delicia vite igni tradiderunt, non ob iniustitiam.* Verum est, immisericors fuit, sed non hæc sola causa indicatur supplicij. Opulentia illi etiam, & festiuus fortunæ vsus, & fauor auri, & splendor purpuræ, & apparatus epularum, deniq; magnæ annona voluptatis obijcitur. Hæc enim sunt, quæ Lazarus defuerunt, & diuiti illi superfuerunt, quæq; ille, si quid fortasse bene meruit, pro meritis suis in hac vîta recepit. Quin hoc elegium damnationis, etiam Christus ipse non dissimulauit: *Va vobis diuitibus, inquit, qui habetis consolationem vestram; va vobis, qui saturati estis; va vobis, qui ridetis nunc, qui lugebitis.* Quid ita? an non ille diuitias contulit? an non epulas creauit? an purpuram non fecit? Aut fortasse peccatum est, habere, quod supremus rerum Dominus donauit? Nequaquam. Sed delictum est, possidere, quod alijs erat distribuendum; sacrilegium est, ad Dei ignominiam vsurpare; quod ad illius honorẽ & gloriam erat vsurpandum. Quamquam etiam copia rerû scelus non sit, tamen, vt supra docui, ea vel fundamentum, vel ædificium est scelerum ac vicio.

vitiorum. Compendium est vituperationis, fortunatum dici, & simul non etiam misericordem, beneficum, liberalem, patrem pauperum, sobrium, iustum, & munificum esse: quia titulus opulentiae, sine virtute, est omnium criminum index, & procurator voluptatis. Quid porro voluptas pariat, ex illa sententia discitur: *Quantum glorificauit se, & in delitijs fuit; tantum date illi tormentum & luctum.* Apoc. 18. 7.

§. XI.

Auaritia fraudes Acheronticis flammis digna.

Quarta causa, quia uti iustitia caelo digna est, ita iniquitas inferno. *Manè astabo tibi, & videbo*, ait Propheta. Quid videbis, & Videns? *quoniam non Deus volens iniquitatem tu es. Neque habitabit iuxta te malignus: neque permanebunt iniusti ante oculos tuos.* At, iuxta commune adagium, diues plerumque aut iniustus, aut iniusti haeres est. Quid ergo mirum, si diuitiae dicantur esse magna occasio aeternae damnationis? cum & ab Ethnicis irritamenta malorum appellentur? & Iacobus Apostolus dicat: *Agite nunc diuites, plorate ululantes in miseris vestris, quae aduenient vobis. Diuitia vestra putrefacta sunt;* Psal. 5. 6. Iac. 5. 5.

& vestimenta vestra à tineis comesta sunt. Aurum & argentum vestrum aruginavit, & argo eorum in testimonium vobis erit, & manducabit carnes vestras, sicut ignis. Thesaurizastis vobis iram in novissimis diebus. Quam ve-

S. Greg.
Turon.
lib. 1. de
glor.
martyr. c.
106.

ritatem D. Gregorius hoc luculento exemplo confirmat. Femina ex illis vna, quibus dictum est à Poëta:

Sed facile est vobis verba & componere fraudes,

prætextu pietatis, multos deceperat, qui vultui, & gestui, & sermonis tractui crediderunt. Vtq; simulationi sacris peregrinationibus conciliaret authoritatem, terram Palæsthinam, quam Deus homo, suis natalibus, suoq; sepulchro insignem fecerat, visitare solitabat. Hoc iter illi occasio pecuniæ lucrandæ fuit. Nam multam pecuniæ summam illi Christiani ubique contribuerunt, qua captiuos redimeret, egentesque sustentaret; quam illa interuertit. Neque enim eam in terram sanctam pertulit, sed clam domi in suos olim vsus sub terra defossam occultavit. Rarò profunt iniquè acquisita. Quare neq; mulierem hanc sua furta iuuerunt. Diuina enim Nemesis illi vitæ flum incidit, vt constaret, etiam in femina fieri,

fieri, quod dicitur: *Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos.* Quippe illi pecuniam, illis Deus vitam aufert. Ita sæpe homo *thesaurizat, & ignorat cui congregabit ea.* Defuncta hac strige, mandato Episcopi in pecuniam inquisitum est: & filia illi superstes interrogata. Sed nihil ex ea potuit intelligi, clam enim mater omnia domi infoderat, neque filia fidebat, ne ab astate & sexu secreti impatiente proderetur. Per totam igitur domum, atque in omnibus angulis circumierunt scrutatores, tandemque repperit tumulatus altè thesaurus. Neque verò pecuniam eam omnem meliùs potuit impendere facer Antistes, quàm vt eam, in flagitij detestationem, sepulchro iniiceret, & super infame mulieris cadauer iactaret; quali diceret iam sapiùs vsurpata formula, *Pecunia tua tecum sit in perditionem, aut, The- saurizasti tibi iram in nouissimis diebus.* Vtque etiam illud appareret, *Aurum & argentum vestrum manducabit carnes vestras, sicut ignis: ecce, per tres integros continuosque dies, funestissimum hoc lamentum ex sepulchro clarissimè perceptum est: Vrit me aurum, vrit me aurum.* Ne autem aures tantùm exhorrescerent, sed vt oculis quoque caperetur,

Psal. 54.
25.Psal. 38.
7.

Iac. 5. 3.

miseriarum experimentum, erutâ terrâ, metuendum se se aperuit spectaculum. Quippe liquatum, & candens aurum, lucentis flammæ instar, in os mulieris visum est, tamquârius quidam influere, atque non tantum, veteri illo ritu, quodammodo dicere: *Aurum sitisti, aurum bibe*, sed illud quoque exprimere, quod Psalmista cecinit: *Ignis & sulphur, & spiritus procellarum, pars calicis eorum*. Similem potum sibi parari existimet, qui similem sitim patitur.

Psal. 10.
7.

§. XII.

Hereditates iniuste, quam seuerè etiam in heredibus puniuntur?

Quòd si quis paucas esse eiusmodi Megaricas Sphinges arbitretur; illud tamen nouerit, eiusmodi calidum haustum, non tantum raptoribus infundi, sed etiam opum malè acquiratarum possessoribus. Valde me semper perculit illud, quod D. Hieronymus ex communi hominum opinione scribit: *Illâ vulgata sententia mihi videtur esse verissima: Dives aut iniquus, aut iniqui heres*. Quin & Platonis verba sunt: *Verum est, quod vulgò dicimus, admodum diuites non esse bonos*. Valde etiam multos locupletes viros sollicitos fecit illud summi iudicis pronuntiatum:

§ Hie.
ron. ep.
ad Hedi-
biam.
Plato l. 5.
de legib.

Illâ vulgata sententia mihi videtur esse verissima: Dives aut iniquus, aut iniqui heres. Quin & Platonis verba sunt: Verum est, quod vulgò dicimus, admodum diuites non esse bonos. Valde etiam multos locupletes viros sollicitos fecit illud summi iudicis pronuntiatum:

tum: Ego sum Dominus Deus tuus: Deus am- Deuter
 lator reddens iniquitatem patrum super filios in 5. 9.
 tertiam & quartam generationem, his qui ode-
 runt me. Quidam opulenti, neque vllius sibi
 sceleris consciij, furtis, rapinis, spoliatione,
 incendijs, populatione agrorum, & mille
 quotidie incommodis infortunijsq; vexan-
 tur; neque satis dispicere possunt; qua id
 culpa sint commeriti. Nimirum vel feri ne-
 potes luunt, quod proavi peccauerunt. Pa-
 tres comederunt vnam acerbam, & dentes fi-
 liorum obstupuerunt. Noui ego antiquissimi
 stemmatis familiam, in qua jam multis ab
 annis, ferè nemo vllus bona morte defun-
 ctus est: pleriq; vel contrucidantur, vel mi-
 serando casu, ex improviso, pereunt. Au-
 diui sapius, atque ex compluribus, causam
 esse, quòd, sub prætextu patrocinijs atque
 tutelæ, monasteria canibus venaticis one-
 rent, exactionibus, & nescio quibus præ-
 scriptionibus exsugant, atque ea varijs titu-
 lis excogitatis auferant, quæ maiores ipso-
 rum sanctissima liberalitate illis donaue-
 runt. Hæc siue vera, siue ex odio ficta sint,
 simile tamen quiddam, post Cardinalem Pe-
 trum Damianum, narrat Cardinalis Cæsar

Jerem. 31
29.

Baron.
An. 1054
tom. II.

Baronius, Anno 1055. de quodam Ger-

mania Comite, qui probam alioqui honestamque admodum egisse credebatur vitam, Sed alia mors fuit, quam fides vulgi. Siquidem, post obitum illius, Religiosus quispiam fortè pro illo preces ad Deum fundens, conspexit immense quoddam chaos, & horribile barathrum, longè lateque patens, ac metuendæ profunditatis, furentibus vndique atque exundantibus Inferorum flammis plenum. E medijs his incendijs scalarum sursum porrigebantur ignitæ, ad excipiendos omnes, qui ex illius Comitum stirpe nati, per eas descenderent ad tormenta Acherontis perpetienda. In supremo autem scalarum gradu adhuc Comes ille recens defunctus hærebat. In illis quippe scalarum eius familiæ Comites, vita functi, sibi mutuò succedebant, ita vt semper vltimò ex hac vita eiectus primum scalarum gradum occuparet; ille autè qui inibi locum tenerent, alijq; deinceps ordine omnes ad proximam superiori gradum detruderentur. Quàm longè diuersæ hæerant scalarum ab ijs, quas in somno vidit Iacob! Siquidem vidit in somnis scalarum stantem super terram, & cacumen illius tangens calum; Angelos quoque Dei ascendentes & descendentes per eam, & Dominum innixum scala. His autem

Gen. 28.
 12.

Angelos quoque Dei ascendentes & descendentes per eam, & Dominum innixum scala. His autem

autem

autem scalis, heu qualis Dominus innixus
 erat? & per eas, ô quàm miseri Angeli de-
 scendebant? Nam *reuocare gradum superasq;*
euadere ad auras nulli dabatur. Religiosus
 igitur, qui hæc omnia trepidus videbat,
 causam scire cupiebat; neque iustus Iudex
 eam cælauit. Clara enim vox audita est:
 supplicia hæc istis Comitibus decreta esse,
 ob quamdam Metensis Ecclesiæ possessionē,
 quam B. Stephano quidā ex Comitibus ataus
 abstulisset: cui nimirum hic iam decimus,
 in ea iniusta hæreditate, successisset, forsitan
 ignarus, vnde ea haberetur, sed neq; inqui-
 rens, neque à maioribus ea de re monitus.
 Itaque *Deus emulatores reddit iniquitatem pa-* Deuter.
trum super filios non solum in tertiā & quar- 5. 9.
tam, sed etiam vsq; in decimam generationē,
his qui oderunt illum. O quàm meritò hic
 omnes diuites contremiscunt! quàm meri-
 tò metuunt, etiam si ipsi nemini fraudem fe-
 cerunt, tamen ne aliquid possideant, quod
 vel à maioribus suis fuerit acquisitum per
 fraudem! Quanta sollicitudine deberent in-
 quirere in suorum bonorū origines! quan-
 ta diligentia restituere aliena? atque à se
 excutere, quorum causa vel feri nepotes
 damnantur? An non beneficium est Dei, ca-

rere talibus bonis? ea posse contemnere, abijcere, detestari, quorum possessio ad alios pertinet, vel conflata de sudoribus tot pauperum, vel ipsi Ecclesie ablata? Quam longè melior conditio est paupertatis?

§. XIII.

Diuitis & pauperis mors inter se collata.

S. Augu-
stin. de
verb. Do-
mini. ser.
24.

Recordamini in Evangelio diuitem illum, & pauperem illum, ait S. Augustinus. Diuitem indutum purpura & bysso, & quotidianis epulis saginatum, pauperem verò illum iacentem ante ianuam diuitis, esurientem, & de mensa micam requirentem, ulceribus plenum, à canibus linctum. Recordamini ergo. Vnde recordamini, nisi quia Christus est in cordibus vestris? dicite mihi, quid ipsum intus interrogaueritis, & responderit vobis? sequitur enim, & dicit: contigit, mori inopem illum, & auferri ab Angelis in sinum Abrahae. Mortuus est autem & diues & sepultus est in infernum. Cum autem in tormentis esset, leuauit oculos, & vidit Lazarum quiescentem in sinu Abrahae. Tunc clamauit, dicens: Pater Abraham, mitte Lazarum, ut intingat digitum suum in aqua, & stillet in linguam meam, quia crucior in hac flamma. Superbus temporis, mendicus inferni. Pauper enim ille perueniebat ad micam, ille autem

non

non peruenit ad guttam. De duobus ergo illis, dicite mihi, quis est bene mortuus, & quis male mortuus? Nolite oculos interrogare, ad cor redite. Si enim oculos interrogaueritis, falsa uobis respondent, multū enim splendida sunt, & seculariter fucata, qua illi diuiti morienti exhiberi potuerunt. Quae potuerunt agmina esse plangentium seruorum & ancillarū? qua pompa clientium? quis splendor funeris? quod pretium sepulturae? Credo enim ab aromatibus obrutum. Quid ergo dicturi sumus, fratres, bene istum mortuum, an male mortuum? si oculos vestros interrogatis, optime mortuus est, si magistrum vestrum interiorem requiritis, pessime mortuus est. Si ergo sic moriuntur superbi rerum suarum conseruatores, & nihil inde pauperibus largientes, quomodo moriuntur, qui rapiunt res alienas? Verū ego dixi: uiuite, ne moriamini male, ne quomodo diues ille moriamini. Non probat malam mortem, nisi tempus post mortem. E contra attendite illum pauperem, sed nolite oculis, nam errabitis, fides attendat, cor videat. Constituite illum ante oculos vestros iacentem in terra, ulcerosum, uenientes canes lingentes ulcera eius. Sed cū talem illum reuocatis ante oculos vestros, continuo expuitis, faciem auertitis, nares obturatis,

Cordis

*Cordis oculis videte. Mortuus est, & ablatu-
est ab Angelis in sinum Abrahae, familia diuiti-
videbatur plangens, Angeli non videbantur
gaudentes. quid ergo respondet diuiti Abraham?
memento, fili, quia percepisti bona in vita tua.
Nihil bonum putasti, nisi quod in ista vita habui-
sti. Accepisti bona, sed transferunt dies, & totum
perdidisti, & torquendus in Inferis remansisti.*

§. XIV.

*Periculosum diuitiarum pondus abijcien-
dum esse.*

Si ita diuites laudantur, quis non malit
esse pauper? qui, vt securius coram latrone
cantat, quia est vacuus, neque timet spo-
lijs insidiantem; ita expeditius currit, per
ardua, ad caelum. Et verè S. Bernardus ait:
*Camelus unum solum pondus habet, dines duo;
unum terrenarum possessionum, aliud pecca-
torum. Primum in morte deponitur, aliud ve-
lit nolit moriens retinet, nisi ante mortem de-
ponat. Immò & primum retinet, quia eti-
amsi diuitiae morientem deserunt, non de-
ferit tamen pondus diuitiarum. Grauat
enim eum adhuc aes alienum, grauant depo-
sita, grauant doli & fraudes, quibus pecuni-
am aliasque res proximi interuertit; gra-
uat denique onus restitutionis. Quibus tot
ponde-*

ponderibus pressus in infernum submergitur, quasi plumbum in aquis vehementibus. Hoc est enim talentum plumbi, & massa plumbea, quam vidit Zacharias in os mulieris proijci. Aurum enim atque argentum, quod auaritia deuorat, quasi metallum animam grauat. Qua de causa, alibi dicitur: *Collegisti quasi aurichalcum aurum, & ut plumbum complesti argentum.* Qui hostem fugit, omne onus, etiam hastam, etiam gladium, etiam scutum abiicit. In periculosa nauigatione, qui cum D. Paulo uehebantur, *satiati cibo alienabant nauem, iactantes triticum in mare.* Fugimus capitalem humani generis inimicum: ad caelestem portum nauigamus, surgunt procellae, periclitamur, & grande naufragium animae nostrae instat; nec adhuc plumbum diuitiarum abiicimus, & ire in mare Creticum iubemus? Si sapimus, cum Philosopho, id facimus. Melius est nostra, quam nos perire. Et in via, quae nobis sunt onerosa, libenter damus alijs portanda. *Superflua,* ait S. Chrysostomus, *quaeque amputa, & fac pauperibus supplementum: nam si calceamenta quis supra mensuram pedibus adegerit, itinere certe prolixiore sentiet impedimenta; & vestimentum induens corporis staturam excedens,*

eodem

Exod. 15.
10.

Zach. 5.70

Eccl. 47.
20.

Act. 27.
38.

S. Chryso.
homil. 7.
de poenit.

eodem implicabitur modo. Quod si superfluum ubiq; inutile est, in pecunia fortius multo; & qui supra quod satis est, habent, non modo in ipsa sufficientia, sed in quibusdam necessarijs impediuntur. Nam qui de foris in agone currunt, & ipsa exuunt vestimenta, viam verò in calum ferentem, & eandem arctam, & arduam, tot cum impedimentis, quo modo poteris ambulare? Vt loci enim, & expedito cuiquam panem impossibile est consequi salutem. Quemadmodum ergo, qui in altis sunt specibus, à fulmine non feriuntur; ita infima fortuna tutissima est: ab auditione mala non timebit. Quæ est auditiõ mala? quod fulmen illud? *Discedite à me maledicti in ignem aeternum, qui paratus est diabolo & Angelis eius.*

Psal. III.
7.
Matth,
25.41.

CAPVT IX.

Qualis diuitum, qualis pauperum mors esse soleat?

§. I.

Pauperum mors pretiosa, diuitum pessima.

I vlla res est, quæ paupertatē commendat diuitiasque odio dignas facit, mors ea profectò est; nã eam pauperes læti expectant, & sæpe etiam optant.